

Vålbergsskolan på spaning

sid 4-5

HÅLLBAR UTVECKLING I VÄRMLAND

Innehåll

LEDARE.....2

TILLSYN FLYTTAS..... 3

Tillsynen över socialtjänsten flyttas från länsstyrelserna till Socialstyrelsen.

EN SKOLA PÅ SPANING.....4-5

Vålbergsskolan spanar på sin hembygd

ENERGIJAKT I KOMMUNERNA.... 6-7

REGIONAL TILLVÄXT.....8

Globalisering, tillväxt och klimatsmarta lösningar

LBU-PROGRAMMET 2000-2006..... 8

Bra betyg till Länsstyrelsen för hantering av programmet

VATTENPROBLEMATIK.....9

EU-projekt med vattenproblematik i fokus

MILJÖ - VATTENKRAFT.....10

Laxfiske i hela Klarälven - dröm eller verklighet

INTEGRATION.....11

Integrationsarbetet viktigt för länets utveckling

BARNPERSPEKTIV I LÄNET.....12

Kontaktklasserna bidrar till höjda kunskaper om barnperspektivet

Utgiven mars 2009 av

Länsstyrelsen i Värmlands län

651 86 Karlstad

054-19 70 00, växel

varmland@lansstyrelsen.se

Ansvarig utgivare

Joachim Gustafsson

Informationschef

054-19 72 78

joachim.gustafsson@lansstyrelsen.se

Redaktörer

Catrin Hasewinkel

Informatör

054-19 71 04

catrin.hasewinkel@lansstyrelsen.se

Katarina Zeplien

Informatör

054-19 70 54

katarina.zeplien@lansstyrelsen.se

Birgitta Skager

Informatör

054-19 72 13

birgitta.skager@lansstyrelsen.se

Text och foto

Länsstyrelsen i Värmlands län

om inget annat anges

ISSN

0284-6845

Publikationsnummer

2009:7

Tryck

Elanders Sverige AB

Länsstyrelsen
Värmland

Nu får hållbarheten bekänna färg

Vi följer med spänning den ekonomiska utvecklingen och känner oro för de effekter som kan drabba oss vad det lider. Många har redan drabbats mycket kännbart genom varsel och friställningar och vi andra håller liksom andan och hoppas att det skall bli så lindrigt som möjligt. Men läget är uppenbart: vi lever nu i en helt annan verklighet än någon av oss nu yrkesverksamma tidigare upplevt. Vem skulle kunna tro att ett stort kraftfullt företag träffar avtal med sina anställda om 10 procent lönesänkning!? Men nu är det faktum.

I dessa tider sätts hållbarhetssträvandena på prov. I vårt samhällsbygge angriper vi som bekant hållbarheten på tre fronter. Social, ekologisk och ekonomisk hållbarhet ska sammantaget minska samhällsbyggets sårbarhet och trygga livsförutsättningarna för kommande generationer.

Det finns i de här kärva passagera i våra konjunkturer, som vi dessutom vet återkommer med cykliska intervaller, en risk att man tänker mera kortsiktigt. Det ekonomiska perspektivet får liksom prio 1. Detta är en naturlig reaktion och i sämre lottade delar av världen är problemet kontinuerligt. Där har människorna fullt upp med sin egen överlevnad och inget utrymme för vare sig ekologiska eller sociala perspektiv i sina ”byggen”.

Nu är vi, som väl är, långt ifrån denna situation men vi måste ändå reflektera över den och vara vaktsamma mot tendenser. Vi har alla, det gäller kommuner och näringsliv lika väl som staten, fortfarande uppdraget att dra i alla trådarna samtidigt. Vi får inte ge avkall på kvalitetsfrågorna i någotdera perspektivet. Däremot har vi från Länsstyrelsen i Värmlands läns led-

ning tagit ställning och sagt att vi i vår verksamhet, i vissa lägen, bör pröva den kronologiska ordningen i vår ärendehandläggning.

Regeringens budskap ”arbetslinjen” ska ges genomslag i Länsstyrelsens verksamhet för år 2009. Detta torde vara lika intressant för myndighetens medspelare i länet som för den egna organisationen. Ärenden vars avgörande har stor betydelse för länets tillgängliga arbetstillfällen bör kronologiskt prioriteras. Däremot måste besluten fattas på samma sakliga grund i lågkonjunktur som i högkonjunktur. Detta är måhända en självklarhet men förtjänar ändå understrykas. Marknaden är på sina håll under press och det krävs inte mycket fantasi för att inse att argumentationen då och då kan bli kärv.

Hållbar regional utveckling är ett ansvar för oss alla. Det kommer att krävas hög kompetens, inkännandeförmåga och stor yrkesskicklighet framöver, då vi tillsammans – kommuner, statliga myndigheter och näringslivet – ska gå vidare med vårt bygge i tider och under förutsättningar som vi inte är vana vid. Låt oss vara rädda om tonläget. Det är genom den goda dialogen vi skall lyckas.

Med tillönskan om en vårvinter med härlig dagsmeja i skidspåret.

Björn Sandborgh
Länsråd

Från länsstyrelserna till Socialstyrelsen

Tillsynen över socialtjänsten flyttas

En utredning som gjorts om tillsynsansvar, föreslår att tillsynen inom hälso- och sjukvården samt socialtjänsten ska föras samman till en myndighet. Dessa ska integreras såväl organisatoriskt som operativt.

Propositionen kommer att läggas i vår och efter ett beslut i Riksdagen ska en överflytt av tillsynsverk-samheterna ske i januari 2010.

Förändring i två steg

I ett första steg förs länsstyrelsernas tillsyns- och tillståndsverksamhet inom socialtjänsten över till Socialstyrelsen och dess regionala tillsynsenheter för hälso- och sjukvård.

I ett andra steg bildas en renodlad tillsynsmyndighet genom att tillsynsverksamheten bryts ut från Socialstyrelsen. Den renodlade tillsynsmyndigheten ska ha en regional organisation och ska även ansvara för tillsynen av (SiS) Statens institutionsstyrelses institutioner.

Rent praktiskt kommer det att innebära att de som jobbar med tillsyn i Värmland kommer att ha sitt säte på Socialstyrelsens regionala enhet i Örebro. För kommunerna

i Värmland blir följden att tillsynsfunktionen kommer att förändras och försvinna från länet. Exakt hur tillsynen av socialtjänsten kommer att förändras är inte klart men arbetsgrupper har tillsatts för att ta fram ett förslag.

Utredningens uppdrag

Utredningens uppdrag har varit att se över organisationen och ansvarsfördelningen i statens tillsyn av socialtjänsten. Utgångspunkten har varit att stärka tillsynsansvaret och göra det tydligare, att minska tillsynsfunktionens sårbarhet samt att tillsynen ska fungera samordnat, strukturerat och effektivt med ett tydligt jämställdhetsperspektiv.

Utredningens uppdrag har också omfattat ansvaret för tillsynen av (SiS) institutioner. Där har utredningen haft i uppdrag att föreslå åtgärder som ska stärka tillsynen över att barn och unga får sina rättigheter tillgodosedda inom socialtjänstens olika områden.

Kontakt
Katja Berglund
054-19 73 35

Regional konferens

Stärkt trygghet i tätortsmiljöer ur ett jämställdhetsperspektiv

Boverket och länsstyrelserna anordnar en regional konferens för Värmlands och Örebro län.

Torsdag 23 april, kl 9-16 på Elite Stadshotell i Karlstad

Konferensen vänder sig till kommuner, byggherrar, fastighetsägare, trafikföretag m fl.

Läs mer om uppdraget på Boverkets webbplats,

www.boverket.se

eller kontakta Malin Iwarsson 054-19 72 93 eller Maritha Johansson 054-19 70 55 på Länsstyrelsen i Värmlands län.

Länsstyrelsens HRU-grupp

Kontaktpersoner,
Hållbar Regional Utveckling på Länsstyrelsen:

Katja Berglund
Integrationsstrateg
054-19 73 35
katja.berglund@lansstyrelsen.se
Förhandlar med kommunerna om flyktingmottagande

Johan Bogren
Regional energisamordnare
054-19 70 47
johan.bogren@lansstyrelsen.se
Regional energistrategi för Värmlands län

Bengt Dahlgren
Planeringsdirektör
054-19 70 33
bengt.dahlgren@lansstyrelsen.se
Regionala utvecklingsfrågor

Tanja Ekegren
Utredare mänskliga rättigheter och integration
054-19 71 11
tanja.ekegren@lansstyrelsen.se
Länsstyrelsens uppdrag om mänskliga rättigheter

Märet Engström
Miljömålsamordnare
054-19 71 88
maret.engstrom@lansstyrelsen.se
Samordnare, externt miljömålsarbete

Maria Hammarström
Enhetschef
054-19 72 65
maria.hammarstrom@lansstyrelsen.se
Areella näringar

Maritha Johansson
Jämställdhetsdirektör
054-19 70 55
maritha.johansson@lansstyrelsen.se
Jämställdhetsfrågor

Maude Johansson
Länssamordnare för alkohol- och drogfrågor
054-19 73 42
maude.johansson@lansstyrelsen.se
Alkohol-, narkotika-, dopnings- och tobaksförebyggande arbete

Paul Nemes
Internationell projektkoordinator
054-19 73 66
paul.nemes@lansstyrelsen.se
Koordinering av interregionala och transnationella projekt samt av samverkan med Värmlands strategiska samarbetsregioner

Ingrid Tilly
Avdelningschef och projektansvarig för HRU
054-19 70 58
ingrid.tilly@lansstyrelsen.se
Människa och miljö

Göran Wettergren
Länsantikvarie
054-19 72 53
goran.wettergren@lansstyrelsen.se
Översiktliga kulturmiljöfrågor

Högstadielklass från Vålbergsskolan på Hökberget vid Nors kyrka. På berget ligger en fornborg som troligen härstammar från järnåldern.

Vålberg - en skola på

Orten Vålberg väster om Karlstad har under 90-talet och fram till mitten av 2000-talet fått rykte om sig att vara en riktig oroshärd. Men nu vill man vända trenden och vaccinera skoleleverna mot otrygghet och utanförskap. Medicinen är kunskap och delaktighet.

Vålbergsskolan väster om Karlstad har genomfört projektet *Utan spaning ingen aning, berättelser om Vålberg* mellan våren 2006 och hösten 2008. Projektet finansierades av Riksantikvarieämbetet via Länsstyrelsens Samhällsbyggnadsenhet, och genomfördes i samarbete med Värmlands museum. Fokus var inställt på att ge barnen en känsla av samhörighet och stolthet över sin hembygd, för att motverka tendenser till stök och vandalism.

Negativ spiral

Orten Vålberg etablerades under 1870-talet när Bergslagsbanan drogs genom socknen. Ända in på 1950-talet fanns en stor industri på orten som gav arbete, tillväxt och framtidstro. Så lades industrin ner och framtidstron förbyttes i pessi-

mism och avfolkning. Känslan för hembygden avtog och på senare år har Vålberg hängts ut i pressen som en riktig oroshärd.

Så hur vänder man en negativ spiral? I projektet har man satsat på kunskap och delaktighet. Birgitta Collvin vid Värmlands museum berättar att det var viktigt att få ungdomarna att tänka: hur känns det att växa upp just i Vålberg? Och att hjälpa dem att titta på Vålberg med nya ögon. Tre klasser i årskurs 3, 7 och 8 fick delta. Årskurs 3 fick skriva och rita om sig själva, sin skolväg och vad de tyckte om Vålberg. De fick också skriva om en äldre person de kände i Vålberg.

– Det var roligt, säger Alexandra som var 9 år då. Vi fick lära oss hur de hade det förr.

En annan elev skriver och ritat så här fint om sin skolväg:

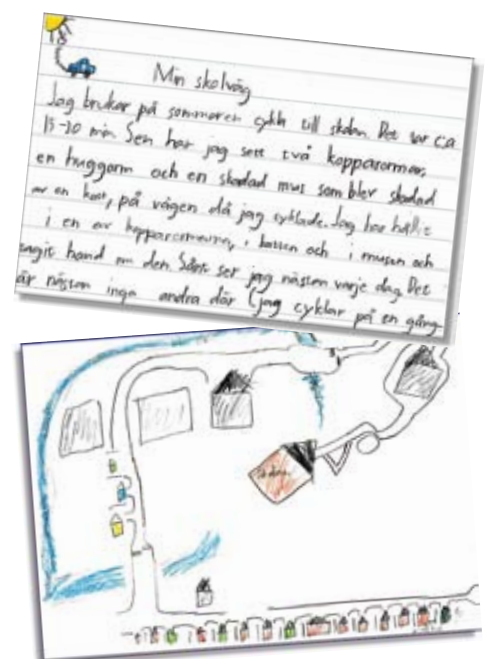

Foto: Värmlands Museum

spaning

7:orna har spanat in kulturarv och diskuterat vad kulturmiljövård innebär. 8:orna fick undersöka varför och hur samhället Vålberg växte fram. Högstadiееlevernas arbete avslutades med sju dokumentärfilmer framtagna tillsammans med Film i Värmland. Filmer som sedan visades på både lokalnyheterna och Kulturnatten 2007.

– Det känns som att vi har väckt deras intresse, säger en mycket nöjd Birgitta Collvin.

Hur är det här hållbar utveckling?

– Hållbar utveckling har tre dimensioner, berättar Göran Wettergren på Länsstyrelsens Samhällsbygg-

nadsenhet, miljömässig, ekonomisk och social. Social utveckling handlar mycket om mänskliga relationer, att motverka otrygghet och ohälsa och om våra barns situation. Det kan vara att främja individens förankring i hembygden för att ge en fast grund i tillvaron. Ett alienerat samhälle fyllt av motsättningar är inte hållbart. Där vill ingen leva.

– I Vålbergprojektet ville man ge eleverna den här förankringen i sin hembygd, fortsätter han. Framväxande främlingsfientlighet och vandalism var ett problem som behövde lösas, och lösningen var ökad samhörighet och kunskap om Vålbergs många gånger spännande historia.

Inspiration att arbeta vidare

Eleverna är positiva. Det råder ingen tvekan om att projektet har gett Vålbergsskolan både kunskap och inspiration.

– Vi jobbar vidare med de här idéerna, säger skolpersonal som deltagit i projektet.

Rektor och verksamhetschef Johan Sjöwall medger att skolan av tradition är ganska fyrkantig. Men den här typen av lärande i projektform gör skolarbetet mera lustfyllt. Och vilket lyft för eleverna när professionella filmare och museets personal tar sig tid med dem och lånar ut sin fina utrustning.

Läs mer

Titta på elevernas fina arbeten på:
www.valberg.nu/kspaning

Företagsgruppen i Vålberg:
www.valberg.nu

Inspirationen har lett till en ny syn på hur man ska jobba med hållbar utveckling. Vandalism och dålig stämning känns mycket avlägset när eleverna berättar om människor och platser i Vålberg som de lärt sig mer om. Och Martin i klass 8 berättar om sina planer för nästa prao-period. Vid Vålbergsskolan kan prao-eleverna numera välja om de vill kartlägga sitt värdföretag för att se hur de jobbar med hållbar utveckling. Martin har valt att genomföra en sådan kartläggning och tycker det ska bli intressant. Vid sidan av projektet har Vålbergsskolans elever startat ett samarbete med Företagsgruppen i Vålberg. Ungdomarna har tagit fram en webbplats där Företagsgruppens medlemmar får visa upp sina företag och tjänster.

– Vi bildar nätverk med omvärlden, och vi märker att Vålbergs företagare och innevånare är mer positiva till eleverna och deras förslag nu än tidigare, säger Johan Sjöwall. Och eleverna är mer positiva till Vålberg.

– Det här har varit så bra så nästa år driver vi kanske projektet vidare i egen regi, avslutar Rune Jacobson, även han rektor vid Vålbergsskolan.

KONTAKT
Göran Wettergren
054-19 72 53

I åk 3 fick klassen i uppgift att rita varandras porträtt.

© Julien Tromeur, Fotolia.com

Energijakt i Värmland

Värmlands kommuner är i omställningens tider. Nya direktiv och ny teknik kan ge både renare miljö och – mer pengar i kommunernas kassakistor.

Nyligen presenterade Länsstyrelsen i Värmlands län en regional klimat- och energistrategi för Värmland. Den visar glädjande nog att mycket redan pågår i länet inom miljöområdet och att både privata och offentliga aktörer förstår hur allvarligt läget är. Strategin visar också att bioenergi och vindkraft är de förnyelsebara energisystem som har störst potential i framtiden och att en satsning på biogas till bilar redan är på väg.

Energisnåla kommuner

Projektet *Klimatplaner för Värmland* ingår i klimat- och energistrategin. Det drivs av Energikontoret i Värmland i samarbete med 14 av länets kommuner. Målet har varit att göra kommunerna och deras verksamheter mer energisnåla.

– Det finns mycket ny miljöteknik som inte utnyttjas ännu, berättar Måret Engström miljömålsordnare på Länsstyrelsen. Och förutom bättre miljö kan den nya tekniken ge ekonomiska vinster för både företag och kommuner.

Fredrik Wikström vid Karlstads universitet håller med.

– Många tror att miljövänligt kostar pengar men när det handlar om energi behöver det inte alls vara så, hävdar han. Det är en vinna – vinna situation. De som jobbar med den

dagliga driften i kommuner och företag behöver resurser och tid för att skapa energisnåla lösningar, menar Fredrik. Och de som satsar på detta tjänar ofta in sin investering på mycket kort tid.

För det finns ett flertal lönsamma åtgärder att vidta, som att inte ha värmande och kylande system igång samtidigt. Man kan trimma driften genom att byta fläktsystem, vilket sparar upp till 30 procent av elförbrukningen samt se över all elapparat och stänga av apparater som inte används. Karlstads Bostads AB (KBAB) och Eda kommun är två goda exempel. På Eda kommun anställdes en ventilationstekniker och hos KBAB två energijägare, de tjänade snabbt in sin egen lön genom olika förbättringsarbeten.

Skola med bästa miljötekniken

Vargbroskolan i Storfors kommun är ett riktigt gott exempel. Den stod klar i januari 2008 och är byggd med den allra senaste miljö- och energitekniken. Superisolerad, mycket energisnål och ventilerad med hybridventilation. Luften tas in från en paviljong på skolgården och leds ca 100 meter genom underjordiska kulvertar innan den släpps in i klassrummen. Då blir luften uppvärmd på vintern och nedkyld

på sommaren. Väggar, golv och tak är extremt välisolerade, vilket gör att människor samt belysning och övrig apparatur står för uppvärmningen. Skolan har också 131 kvm solceller och en vindsnurra som bidrar med tio procent av skolans energi, samt en utbildningsanläggning där eleverna kan studera solenergi och vindkraft.

Mindre elförbrukning = fler lärare

Det kan verka abstrakt att tala om vinster och minskad förbrukning i procent. Intressantare är vilka konsekvenser det kan bli för kommuninvånarna. Kristina Landfors som varit projektledare för *Klimatplaner för Värmland*, berättar om några av resultaten i projektet.

– Vi undersökte bland annat vilka konsekvenser en tioprocentig sänkning av energiförbrukningen i alla Värmlands kommuner skulle kunna ge. Och tio procent är enkelt att genomföra, menar Kristina. Resultatet blev besparingar på runt 68 miljoner kronor under ett år, eller sett i ett annat perspektiv, 158 nya lärartjänster till Värmlands alla skolor! Värmland ligger bra till i det här arbetet, enligt Kristina Landfors.

– Nästan alla kommuner har en klimatplan, även de små vilket är ovanligt. Oftast ligger de stora

Läs mer:

På Länsstyrelsens webbplats, www.lansstyrelsen.se/varmland, under verksamhetsområdena Boende, Natur & Miljö samt Regional utveckling.
På Energikontor i Värmlands webbplats, www.varmland.se/miljo

nds kommuner

kommunerna långt före, men inte i det här arbetet, understryker Kristina.

Energi från vinden

Vi ska inte bara göra av med mindre el, den ska vara miljövänlig också. Regering och riksdag har gett klara direktiv om att vi ska satsa på vindkraft som förnybar och koldioxidfri energikälla. Karlstads Energi AB fick tillstånd av Miljödomstolen redan 2006, för att bygga tio vindkraftverk vid Gässlingegrundet i Vänern. Det var det första större projektet i länet och parken beräknades producera 90 GWh per år. Projektet är försenat, att bygga ute i en sjö är komplicerat och vindkraftverken är ännu inte på plats, men under 2009 räknar man med att de första verken ska snurra.

Och intresset för att bygga vindkraftverk har ökat lavinartat i Värmland. Än så länge har endast fyra verk tagits i drift, två på Värmlandsnäs, ett söder om Väse och ett söder om Kristinehamn, men cirka 400 vindkraftverk är under

planering. Det är tyvärr praktiskt omöjligt att bygga alla dessa verk. Den som bygger måste ta hänsyn till flera faktorer, som till exempel elnätets kapacitet, konkurrerande vindkraftsprojekt, bostäder, friluftsområden, kulturmiljöer, försvarsintressen och flygsäkerheten.

– Att bygga ett stort antal 150 m höga vindkraftverk i länet innebär en betydande förändring av landskapet, säger Olof Åkesson vid Länsstyrelsen i Värmlands län. Det är en utmaning för Länsstyrelsen och kommunerna att genomföra utbyggnaden och ändå bevara de värden som gör Värmland till ett attraktivt län. I flera kommuner pågår arbetet med att peka ut vilka områden som är lämpliga för vindkraft. Kristinehamn är den enda kommun som är klara med sin plan, men under 2009 förväntas fler kommuner komma efter.

KONTAKT
Måret Engström
054-19 71 88

Bengt Dahlgren
054-19 70 33

FAKTA

Klimatplaner för Värmland

Ett projekt där Energikontoret i Värmland samarbetar med 14 kommuner i Värmland, som ska minska sin klimatpåverkan och sina energikostnader. Kommunerna formulerar vilka åtgärder de ska genomföra de närmaste fem åren i en klimatplan.

Fler goda exempel, kommunerna

Eda kommun anställde år 2000 en energitekniker som håller koll på uppvärmning och ventilation i kommunens

byggnader. Kommunens energiförbrukning har halverats.

I Säffle har man gjort energibesparingar i kommunens fastigheter, tack vare energitjänsteavtal, som innebär att framtida besparingar betalar för dagens effektiviseringar.

I Hammarö kommun är avstånden korta. Att underlätta för cyklister och gående kan minska utsläppen från trafiken. Gång- och cykelvägar är nu väl utbyggda och fler håller på att byggas.

Vindkraft

1 GWh = 1 000 MWh = 1 000 000 kWh

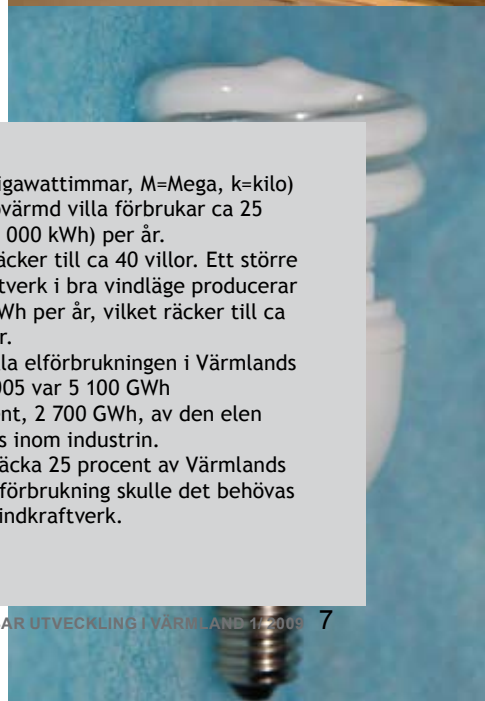
(GWh=Gigawattimmar, M=Mega, k=kilo)
En eluppvärmd villa förbrukar ca 25 MWh (25 000 kWh) per år.

1 GWh räcker till ca 40 villor. Ett större vindkraftverk i bra vindläge producerar ca 5,5 GWh per år, vilket räcker till ca 220 villor.

Den totala elförbrukningen i Värmlands län år 2005 var 5 100 GWh

55 procent, 2 700 GWh, av den elen användes inom industrin.

För att täcka 25 procent av Värmlands totala elförbrukning skulle det behövas ca 250 vindkraftverk.

Globalisering, tillväxt och klimatsmarta lösningar

Regional omställning och miljödriven affärsutveckling är på många sätt ett resultat av framsynta företagens initiativ. Nya produkter och marknader tas fram och nås genom mer eller mindre interna processer i samspel med det omgivande samhället. Att framgångsrikt möta globaliseringens konsekvenser ligger främst i företagets drivkrafter och det offentliga, inte minst kommunerna, förmåga att samspela med dessa. Det slås fast i en studie som nyligen genomförts av Cerut på initiativ av Länsstyrelsen i Värmlands län.

Studien har tagit fasta på två viktiga frågeställningar för det regionala tillväxt- och utvecklingsarbetet:

- Tillväxt och miljödriven affärsutveckling
- Globalisering och omställning

Studien kommer att presenteras under våren i en rapport, troligtvis med titeln *Globalisering, regional omställning och miljödriven affärsutveckling*. Den kommer att finnas tillgänglig på Ceruts webbplats för nedladdning. Rapporten innehåller en registerstudie av värmländska företag med miljöinriktning samt intervju-

er med företagsrepresentanter. Regional omställning och miljödriven tillväxt diskuteras på ett "teoretisk" plan.

Värmland växer

Globaliseringen och klimatet är två viktiga övergripande frågor som skapar förutsättningarna i Region Värmlands nya regionala utvecklingsprogram *Värmland växer*. Globaliseringen måste tacklas på många sätt genom nytänkande och omställning. Klimatstrategin handlar bland annat om energieffektivisering och energiomställning. Dessa utmaningar liksom utvecklingen av miljövänlig och energieffektiv teknik skapar nya affärsmöjligheter.

Kontakt

Bengt Dahlgren
054-19 70 33

Hanteringen av LBU-programmet 2000-2006 Gott betyg till Länsstyrelsen

Mer företagare än bonde är namnet på en rapport som utvärderar Värmlands erfarenheter kring EU:s Landsbygdsprogram. Några av slutsatserna är att programmet fungerat väl och haft betydelse för enskilda företags utveckling. Det framkommer också att värmländsk landsbygd uppvisar en tydlig utvecklingskraft.

Regional utvärdering

Just nu genomförs Landsbygdsprogrammet 2007-2013, som en del av EU:s jordbruks- och landsbygdspolitik och Länsstyrelsen i Värmlands län har ansvar för att programmet genomförs. Ett motsvarande program som genomfördes under

2000-2006 utvärderas just nu på nationell nivå men regionala utvärderingar är mer sällsynta. Därför gav Länsstyrelsen i uppdrag åt Cerut att ta fram en utvärdering av Värmlands erfarenheter kring EU:s Landsbygdsprogram. Resultatet är rapporten *Mer företagare än bonde*.

Som arbetsmetod har Cerut genomfört en enkätstudie där deltagare i programmets olika delar fått svara på frågor. Detta har kompletterats med intervjuer av personer som på olika sätt kommit i kontakt med programmet och värmländsk landsbygdsutveckling. Rapporten har koncentrerats till tre övergripande områden i Landsbygdsprogrammet. Utifrån dessa punkter diskuteras programmets betydelse för den värmländska landsbygdens utveckling: 1. Policy- eller politiskt perspektiv, 2. Översikt över programgenomförandet, 3. Genomförandet ur ett kundperspektiv.

LÄS MER

Cerut - Centrum för forskning om regional utveckling vid Karlstads universitet. www.cerut.kau.se

Mer information om Samhällsbyggnadsforum och temat Land och stad, på Länsstyrelsens webbplats. www.lansstyrelsen.se/varmland, under verksamheten Samhällsplanering.

Rapporten presenterades under Länsstyrelsens seminarier Serie Samhällsbyggnadsforum i början av mars, på temat Land och stad (se faktaruta). Information om utvärderingen har lämnats till det Råd för landsbygdsutveckling som Länsstyrelsen har startat, i syfte att hålla en öppen dialog med landsbygdens olika aktörer.

Rapporten finns inom kort på Ceruts webbplats för nedladdning.

Kontakt

Bengt Dahlgren
054-19 70 33

EU-projekt med vattenproblematik i fokus

Det sker en hel del aktiviteter i Värmland just nu som har både med vatten som resurs och med klimatförändringar och översvämningssproblematik att göra. EU:s Interregprogram för Nordsjöområdet har beviljat stöd till tre nya vattenbaserade projekt, i vilka värmländska partners ingår.

Det finns en naturlig förklaring till varför Värmland är så välrepresenterat i de nya vattenprojekten, och den är Värmlands tidigare medverkan i projekten FLOWS och Canal Link. FLOWS var ett vattenprojekt som löpte mellan 2002 till 2006. Syftet med projektet var att öka medvetenheten om översvämningssrisker, samt att sprida kunskap om vad man kan göra för att minska riskerna.

– SAWA och CPA är i princip en fortsättning på FLOWS-projektet, berättar Johan Mannheimer, som arbetar på Länsstyrelsen i Värmlands län. Klimatfrågan och hur en eventuell klimatförändring påverkar översvämningssriskerna är en viktig fråga att vara medveten om, och ta ställning till, säger Johan Mannheimer. Med hjälp av den kunskap man får fram genom projekten kan man vidta de åtgärder som krävs, dessutom ges möjligheten att sprida kunskapen vidare till andra riskområden.

– Waterways for Growth har sin föregångare i Canal Link, berättar Johan Mannheimer vidare. Canal Link skapades för att utveckla och marknadsföra vattenvägar inom Nordsjöområdet. Canal Link i Värmland hade som ett huvudmål att stärka företagandet kring de värmländska vattenvägarna. Projektet drevs under perioden 2003-2006.

Johan Mannheimer menar att EU-projekt är värdefulla. Effekten av att delta i ett projekt är stor. Det leder både till konkret nytta och nya värdefulla nätverk, dessutom har både Karlstad och Arvika ge-

nom sin medverkan i FLOWS blivit synliga i hela Sverige, avslutar Johan Mannheimer.

SAWA

Strategic Alliance for Water Management Actions, som SAWA står för, är ett samarbete mellan regioner i Sverige, Tyskland, Skottland, Nederländerna och Norge. Utöver de svenska projektdeltagarna stöder även Vattenmyndigheten för Västerhavet och den nya Myndigheten för Samhällsskydd och Beredskap, MSB, projektet. I projektet forskar man kring hur klimatrelaterade framtidsscenarioer kan komma att se ut. Aktörerna söker svara på frågan hur översvämningssriskerna påverkas av ett ändrat klimat, samt hur man minskar riskerna för översvämningar, ras och skred i Väner och dess närområde. Karlstad och Lidköping är pilotområden i projektet.

Climate Proof Areas - CPA

Även detta projekt handlar om att minska risken för framtida översvämningar. Arvika kommun utgör ett pilotområde i projektet, kommunen ligger redan idag i framkant i Sverige när det gäller att bygga upp ett långsiktigt skydd mot översvämningar. SMHI:s roll i projektet är att ge Arvika expertstöd om möjliga framtida lokala nederbörds- och vattennivåscenarier, SGI:s funktion är att utveckla verktyg och metoder för anpassning till höga vattennivåer eller extrema skyfall.

Waterways for Growth

I Waterways for Growth arbetar man vidare på företagares entrepre-

Foto: Arvika kommun

nörskap kopplat till vattenområden. Målsättningen med projektet är att utveckla modern marknadsföringsteknik och skapa en plattform åt företagen där de kan träffas och forma samarbetsmöjligheter. De vattenområden som finns i Värmland ska vara attraktiva för både boende och turister, och den vattenkopplade näringen ska ges utrymme att utvecklas och växa.

Kontakt
Johan Mannheimer
054-19 70 56

SAWA

- **Samarbetsländer:** Sverige, Norge, Tyskland, Storbritannien (Skottland) och Nederländerna
- **Totalt antal partner:** 22
- **Svenska partner:** Länsstyrelserna i Värmlands och Västra Götalands län, SMHI, SGI (Sveriges Geotekniska Institut), CCS - Centrum för klimat och säkerhet vid Karlstads universitet samt Karlstads kommun. Lidköpings kommun deltar som informell partner i en pilotstudie.
- **Projektägare:** Landesbetrieb Straßen, Brücken und Gewässer Stadt Hamburgs Behörde für Stadtentwicklung und Umwelt

Climate Proof Areas

- **Samarbetsländer:** Sverige, Nederländerna, Tyskland, Belgien och Storbritannien
- **Totalt antal partner:** 14
- **Svenska partner:** Arvika kommun, Länsstyrelserna i Värmlands och Västra Götalands län, SMHI samt SGI (Sveriges Geotekniska Institut)
- **Projektägare:** Provincie Zeeland, Nederländerna

Waterways for Growth

- **Samarbetsländer:** Sverige, Norge, Nederländerna, Tyskland, Belgien och Storbritannien
- **Totalt antal partner:** 14
- **Svenska partner:** Kommunerna i Karlstadsregionen och Länsstyrelsen i Värmlands län
- **Projektägare:** British Waterways, Storbritannien

Miljöeffekter av vattenkraft

Laxfiske i hela Klarälven - dröm eller verklighet

Den unika stammen av Vänervandrande Klarälvslox har under senare år börjat återhämta sig. Undersökningar i Klarälven och några biflöden visar att laxen inte bara ökar i antal, utan även sprider sig över större områden. Trots de ljusa framtidsutsikterna finns det moln som lägger sin skugga över utvecklingen. Miljökrav och ekonomi möts, och Länsstyrelsens roll är att väga samman de olika ståndpunkterna så att bästa möjliga lösning i frågan uppnås.

Vattenkraft är en viktig förnybar energikälla, nackdelen är dock att utbyggnaden av vattenkraft innebär stora ingrepp i de floder och älvar som exploateras. Exploateringen resulterar i kraftig påverkan på ekosystemen såväl i det rinnande vattnet som längs flodstränderna, även de växt- och djurarter som är beroende av dessa miljöer drabbas hårt. I Värmland finns cirka 100 kraftverk, varav nio i Klarälven. Det största är Höljes kraftverk som haft stark påverkan på det unika och skyddsvärda Vänervandrande beståndet av Klarälvslox, öring och harr.

Restaurering av vattendrag

Länsstyrelsen arbetar strategiskt med miljömålet *Levande sjöar och vattendrag* och *Ramdirektivet för vatten*. Mikael Hedenskog på Länsstyrelsens Miljöanalysenhet säger att:

– Inom miljömålsarbetet arbetar vi med ett åtgärdsprogram för Klarälvsloxen, där torrfåran och den reglerade vattenföringen vid Höljes- och Sysselebacksområdet spelar en avgörande roll. Potentialen i älven är mycket stor, men det krävs en rad olika åtgärder av vilka många är kopplade till vattenkraften.

Länsstyrelsen har inlett undersökningar för att komma fram till hur de cirka 50 år gamla vattenhushållningsbestämmelserna för Höljesanläggningen bör anpassas till dagens ledstjärnor om miljöhänsyn, god hushållning av naturresurser och hållbar utveckling.

– Genom målmedvetna och samlade satsningar på ökad naturlig laxproduktion kan vi bygga upp beståndet och börja förverkliga drömmen om sportfiske efter vild lax i hela Klarälven och Vänern, säger Mikael Hedenskog.

Naturpåverkan

Höljesdammen påverkar miljön på ett flertal sätt. Vid kraftverket är älvfåran torrlagd längs en sex kilometer lång sträcka, och omkring 2,5 mil strömvatten har förvandlats till den nuvarande Höljessjön. Torrläggningen, den reglerade vattenföringen och dammens funktion som vandringhinder mot Trysilelva medför att lax, öring och harr förlorat stora delar av sina lek- och uppväxtområden i Klarälven, vilket i förlängningen påverkat bestånden negativt.

Tappningsmöjligheter

Birgitta Adell, miljöchef för Fortums vattenkraft, ger sin bild av problematiken med torrfåran:

– Vi anser att den biologiska mångfalden i och vid Klarälven är viktig att värna om och vi försöker på olika sätt bidra till en positiv utveckling av till exempel lax- och öringbestånden i älven. Vi är villiga att vidta åtgärder, fast på andra platser längs Klarälven. Åtgärder som inte får lika omfattande ekonomiska konsekvenser som ett spill

i torrfåran, vi ser därför inga möjligheter att i närtid fylla torrfåran nedströms Höljesdammen.

Vidare säger Birgitta Adell att:

– Höljes kraftverk har en stor kraftproduktion, med ett jämförelsevis litet koldioxidutsläpp. I detta sammanhang är det viktigt att se till det stora perspektivet, att fylla torrfåran får stora konsekvenser för miljön. Det energibortfall en tappning innebär måste ersättas av en annan energiproduktion – i detta fall sannolikt kolkraft, och kolkraft innebär utökade koldioxidutsläpp, säger Birgitta Adell. Däremot har många åtgärder vidtagits söder om torrfåran. Tillsammans med Torsby kommun och Fiskeriverket har vi återställt lekplatser för både lax och öring. Nyligen drog vi dessutom igång ett nytt projekt där vi, i samarbete med Länsstyrelsen, Karlstads universitet och Fiskeriverket, ska forska kring skillnaderna mellan vild och odlad lax och öring. Medlen till projektet kommer från Fortums nordiska miljöfond som satsar på projekt i vattendrag för att minska vattenkraftens negativa effekter, berättar Birgitta Adell vidare.

Birgitta Adell vill trycka på att laxen och öringen har ett egenvärde i Klarälven inte bara för sportfiske, hon inser dock att sportfiske utgör en viktig del i utvecklingen av älvdalen.

– Men sätter man sportfiske i perspektiv mot vad produktionsbortfallet vid en tappning kostar, både ekonomiskt och miljömässigt, blir det dyra laxar, säger Birgitta Adell avslutningsvis.

FAKTA

Höljes kraftverk

Höljes kraftverk, som ägs av Fortum, är det nordligaste och största vattenkraftverket i länet. Den årliga elproduktion på cirka 530 GWh motsvarar knappt hälften av den totala elproduktionen i Klarälven, och knappt en procent av den totala vattenkraftsproducerade elen i Sverige.

Fångstförändringar

Före indämning och vattenkraftutbyggnad i Klarälven fångades årligen 10 000-30 000 Vänervandrande laxar och öringar vid Deje. Under 2000-talet har årligen fångats cirka 30 vilda öringar och 400-1200 laxar i älven vid Forshaga.

Kontakt Mikael Hedenskog 054-19 70 94

Landshövding Eva Eriksson.
Foto: Hans M Karlsson

Integrationsarbetet viktigt för länets utveckling

– Vi har inte råd långsiktigt att inte ta vara på de invandrare som kommer till vårt län. Därför är Länsstyrelsens integrationsarbete i samverkan med länets kommuner, arbetsmarknad och utbildningsväsen oerhört viktigt, säger landshövding Eva Eriksson.

Sedan länsstyrelserna i juli 2007 fick uppdraget inom integrationsområdet har Länsstyrelsen i Värmlands län bland annat förhandlat med länets kommuner om flyktmottagande och anordnat ett flertal informations- och diskussionsseminarier om samverkan och förbättrad introduktion för nyanlända. Arbetet har bemötts positivt, men Katja Berglund, integrationsstrateg på Länsstyrelsen, tycker att det finns utrymme för att bättre ta tillvara det som görs och att utveckla introduktionen. Hon vill arbeta dels för att konkreta modeller tas fram, dels för en bättre samverkan och ett ökat informationsflöde inom integrationsområdet.

– Vi behöver mer driv på bred front i integrationsfrågan. Vi kommer att få problem med utflyttning och pensionsavgångar. Därför vill vi arbeta med integration av nyanlända invandrare utifrån ett tillväxt- och kompetensförsörjningsperspektiv. Det är viktigt att ta vara på dem som kommer från andra länder och se till att de trivs och stannar kvar i vårt län. Vi måste satsa på att fler nyanlända snabbt kommer ut i egen försörjning och på så vis blir delaktiga i det svenska samhället, säger Katja Berglund

Strategisk ledningsgrupp

Hon berättar att man i november bildade en strategisk ledningsgrupp för integrationsfrågor i länet. Grup-

pen består av landshövding Eva Eriksson, Kerstin Norén, rektor på Karlstads universitet, Anders Björn, vd på Metso Paper i Karlstad, Aziz Korki, Energiekonomi i Karlstad, Olle Hyensjö, Arbetsförmedlingen, och Gösta Kilgren på Torsby kommun. Deltagarna är valda för att företräda utbildningsväsendet, stora och små företag, arbetsmarknaden och kommunerna. Ledningsgruppens uppgift är att dra linjerna för arbetet och engagera aktörer.

Under ledningsgruppen finns ett arbetsutskott och ett antal arbetsgrupper som utifrån kartlagda hinder ska ta fram åtgärder. Arbetet inleds med en kartläggning över åtgärder som redan görs. Där det finns luckor ska arbetsgrupperna föreslå nya åtgärder och ta fram modeller som kan tillämpas i hela länet.

Praktik och undervisning

– Exempel på ett hinder är att SFI (Svenska för invandrare) bromsar upp introduktionen. Den är inte tillräckligt flexibel. Nya modeller ska tas fram i länet där SFI är mer yrkesinriktad och medger praktik eller arbete samtidigt med svenskundervisningen. Vi kommer även att ta kontakt med kommunledningarna och ha en träff med SFI-reaktorerna i länet för att arbeta fram mer flexibilitet, säger Katja Berglund.

– Arbetet med integration är en oerhört viktig fråga för länets utveckling. Vi har inte råd långsiktigt att inte ta vara på de invandrare som kommer till vårt län. Länsstyrelsens arbete med integration, i nära samarbete med länets kommuner, arbetsmarknad och utbildningsväsen, är en av de frågor som står högt upp på dagordningen. Det handlar inte bara om integration. Det handlar om demokrati: Att människor får möjlighet att delta aktivt i samhällsfrågor och komma ur utanförskapet, säger landshövding Eva Eriksson.

Kontakt
Katja Berglund
054-19 73 35
Tanja Ekegren
054-19 71 11

Mer barnperspektiv i Värmland

Arbetet med kontaktklasserna har bidragit till höjda kunskaper om barnperspektivet

Länsstyrelserna har en viktig roll i att öka efterlevnaden av FN:s barnkonvention i Sverige.

Länsstyrelserna har egna ansvarsområden som direkt berör barn och unga, men vi kan även påverka länets kommuner att ta större hänsyn till barnperspektivet när de fattar beslut. I länsstyrelsernas egen tillsynsverksamhet kan vi även fråga efter de ungas synpunkter och åsikter. I och med det kan myndigheten stimulera andra att ta större hänsyn till barns och ungas åsikter.

År 2006 inledde Länsstyrelsen i Värmlands län ett samarbete med fem högstadielklasser i länet. Klasserna har fungerat som referensgrupper till Länsstyrelsen och bidragit med synpunkter och förslag runt olika processer och större beslut. Eleverna har på så sätt fått delta i den demokratiska processen. Samarbetet pågår i tre år, från årskurs sju till årskurs nio, och ska avslutas efter vårterminen 2009.

Som avslutning på samarbetet var kontaktklasserna samt kommunernas miljöstrategier, inbjudna till ett

miljö- och framtidsseminarium i februari.

– Redan nu kan vi konstatera att arbetet med kontaktklasserna har gett positiva resultat. Vid Länsstyrelsen i Värmlands län har kunskaperna om barnperspektivet höjts och fått en mer framträdande roll i verksamheten, berättar kontaktklassernas samordnare Tanja Ekegren.

Kontakt
Tanja Ekegren
054-19 71 11

Eleverna från Vargbroskolans högstadium diskuterade engagerat hur de vill påverka klimat och sin miljö i framtiden.

Kontaktklasser på seminarium om miljö och framtid

En av Länsstyrelsens kontaktklasser kommer från Vargbroskolans högstadium i Storfors. Den 11 februari besökte de Länsstyrelsens miljö- och framtidsseminarium för att se och diskutera Al Gores film *En obehövlig sanning*. Vid seminariet fick eleverna möjlighet att diskutera hur de vill att deras hemkommun ska arbeta med miljö och klimatfrågor i framtiden, med hjälp av Länsstyrelsens sakkunniga på området.

Ämnen som kom upp under dagen var att eleverna ville ha mer ekologisk och närproducerad mat i

skolan och att sopor skulle kunna källsorteras och hämtas hemma i stället för på en miljöstation. De tyckte också att skolbussarna skulle hämta upp elever i centrala Storfors.

– Som det är nu blir många av dessa elever skjutsade av sina föräldrar, säger några av eleverna. Det är fullt av bilar framför skolan.

Tanja Ekegren, som samordnar arbetet med kontaktklasserna, berättar att resultaten nu ska sammanställas tillsammans med eleverna. Sedan ska de överlämnas till

Storfors kommunledning av eleverna själva.

– Det var tanken bakom hela miljö- och framtidsseminariet. Att elevernas idéer ska tas tillvara och kanske utmytna i politiska beslut, avslutar Tanja.

LÄS MER

Mer information om barns rättigheter finns på Länsstyrelsen i Värmlands läns webbplats www.lansstyrelsen.se/varmland under Sociala frågor.